

Principen om lingvistisk uniformism – ett bra verktyg för språkhistoriker?

Henrik Rosenkvist

1. Inledning¹

Under upplysningstiden skedde stora filosofiska och vetenskapliga framsteg, varvid medeltida tankesystem övergavs. Också språkvetenskapen fjärmade sig så småningom från traditionella förklaringsmodeller, ofta med naturvetenskapen som förebild. Till en början, i romantikens tidevarv (Hovdhaugen m. fl. 2000:132), var perspektivet främst språkhistoriskt. Från geologin hämtades en idé om att språk, i likhet med jorden själv, förändras i jämn takt enligt oföränderliga principer (Brugmann 1897). Ett sådant axiomatiskt antagande får till följd att moderna språkförändringsprocesser kan användas som vägledning när det gäller förståelsen av historiska och förhistoriska språkförändringar – villkoren för förändring har ju varit desamma då som nu. Detta tankesätt har kallats för *the Principle of Linguistic Uniformitarianism* (PLU),² och det är detta som ligger bakom Labovs kända yttrande om att en lingvist kan ”illuminate the past by the present” (1975:829).

I den här artikeln ger jag först en bakgrund till PLU, och diskuterar sedan hur PLU har tillämpats inom sociolingvistik, vilka olika aspekter av PLU det finns, och vilken kritik som har framförts (avsnitt 3). Därefter fokuserar jag på frågan om huruvida PLU kan tillämpas specifikt på studier av historisk morfosyntax. Avsnitt 5 består av en avslutande diskussion.

Syftet med artikeln är dels att ge en beskrivning av PLU och dess historiska bakgrund, dels att pröva om principen på något sätt kan bidra till vår förståelse av fornsvenskans grammatik.

2. Bakgrund: *uniformitarianism* i naturvetenskap och lingvistik

Bibliska förklaringar till såväl geologiska som språkliga skeenden inbegriper ofta katastrofala händelser som syndafloden och språkförbistringen vid Babels torn, orsakade av en övernaturlig och oförklarlig *primus motor*. Under 1800-

¹ Ett tack riktar jag till två anonyma läsare som genom sina kommentarer bidragit till en bättre text.

² Det tycks inte finnas någon etablerad svensk översättning av denna term. Den nämns inte i Hovdhaugen m. fl. (2000), men Gregersen (2010) använder *uniformitetshypotesen* och *uniformitetsprincipen* (se också Holmlund 2024:25f). I texten använder jag förkortningen PLU, som kan utläsas antingen på engelska eller svenska (*principen om lingvistisk uniformism*).

talets början ifrågasattes alltså sådana förklaringar, och den skotske geologen Charles Lyell antog i *Principles of Geology* (1830–1833) dels att geologiska processer fortskrider i en jämn takt, dels att oföränderliga naturlagar styr dessa processer på samma sätt oavsett tid och plats. Det första antagandet är empiriskt, eftersom det kan prövas med hjälp av geologiska undersökningar, medan det andra lägger grunden för en geologisk metodologi – genom att studera de processer som äger rum idag kan man förklara historiska skeenden. I en recension av Lyells verk myntade William Whewell (1832) termen *uniformitarians*:

Have the changes which lead us from one geological state to another been, on a long average, uniform in their intensity, or have they consisted of epochs of paroxysmal and catastrophic action interposed between periods of comparative tranquility? These two options will probably for some time divide the geological world into two sects, which may perhaps be designed as the Uniformitarians and the Catastrophists.
Whewell (1832:126)

Också den historiska språkvetenskapen var naturligtvis i behov av icke-bibliska förklaringar, och 1800-talets språkvetare inspirerades av de geologiska och biologiska förklaringsmodellerna. Såväl Lyell (1830–1833) som senare Darwin (1859) antog att förändringar skedde långsamt och gradvis, och lingvister som August Schleicher, William D. Whitney och Karl Brugmann tog starkt intryck av de nya idéerna (en detaljerad redogörelse ges av Christy 1983). Brugmann (1897) formulerade en tydlig utgångspunkt för den historiska språkvetenskapen:

In explaining the prehistoric phenomena of language we must assume no other factors than those which we are able to observe and estimate in the historical period of language development. The factors that produced changes in human speech five thousand or ten thousand years ago cannot have been essentially different from those which are now operating to transform living languages.
Karl Brugmann (1897:2)

På senare tid har bland annat William Labov (1975, 1994) gjort i princip samma antaganden, och liksom föregångarna är han främst intresserad av språkets ljudsida:

At this point, we can begin to apply principles derived from our sociolinguistic studies of change in progress. In so doing, we necessarily rely upon the uniformitarian principle – that is, the forces which operated to produce the historical record are the same as those which can be seen operating today. Of course we cannot solve historical problems as we can synchronic ones: the phonetic and social data are too fragmentary. But we can provide some plausible interpretations with principles which have full empirical support and so illuminate the past by the present as we do the present by the past.
Labov (1975:829)

Den princip som Labov (1975) diskuterar – alltså PLU – verkar dock inte ha fått något riktigt genomslag i den nordiska språkforskningen. En orsak till detta kan vara att en förutsättning för att använda moderna data som förklaringsmodell är – givetvis – att man undersöker sin språkliga samtid, och synkrona studier av till exempel standardsvenskt uttal är under 1800-talet tämligen sällsynta.

Visserligen utvecklades flera fonetiska alfabeten, men fokus låg på transkribering av arkaiska och moderna främmande språk, och senare dialekter, inte på studier av det samtida språkbruket (Hovdhaugen m. fl. 2000:178ff).

3. Tillämpning och kritik av PLU

I en klassisk studie diskuterar Labov (1975) en förändring av engelska vokaler under 1500-talet och framåt, en del av *the Great Vowel Shift*. Från början uttalades ord som *meet*, *meat* och *mate* med olika vokalljud, men senare utvecklades två olika system, noggrant beskrivna av engelska 1600-talsgrammatiker. I system 1 var *meat* och *mate* homofona, medan *meet* uttalades lika i system 2. Problemet är att i dagens engelska har en del ord med digrafen <ea> kommit att uttalas som [i:] (*beat*, *beet*) medan andra har anslutit till ord som *mate*, som uttalas med en diftong [eɪ:] (*great*, *grate*). Denna uttalsskillnad kan inte ha uppstått ur något av de två rapporterade systemen, eftersom uttalet av ord med <ea> inte varierade i något av dem.

Labov (1975) visade dock att talare i New York som uppfattade ordparen *sauce/source* och *law/lore* som homofona ändå uttalade olika språkljud. Akustiska analyser klargjorde alltså att talarnas perception inte stämde överens med deras produktion. Med stöd av detta hävdade Labov att detsamma kan ha gällt uttalet av <ea>-ord under 1600-talet; det kan ha funnits minimala skillnader i uttal som fortlevt inom de olika systemen, och därmed är den nutida variationen inte oförklarlig.

[...] such small differences do exist. To the native speaker, they may not be worth noticing and may in fact be impossible for him to label; nevertheless, he regularly produces these differences.

(Labov 1975:841)

Genom nutida studier och användning av modern teknik kunde Labov (1975) således utgå från ett aktuellt problem, föreslå en lösning och sedan tillämpa lösningen på ett historiskt problem.

Gregersen (2010) och Trudgill (2020) kritiserar dock PLU som språkvetenskaplig metod, och understryker att det finns flera faktorer som med nödvändighet varierar mellan tidsperioder, kulturer och språkgemenskaper. Gregersen (2010) framhåller att det finns grundläggande skillnader mellan tal och skrift – de är helt olika system, och ljudförändringar speglas inte alltid i skriften. Vidare har skrivkonsten historiskt sett ofta tillhört en liten elit, och

därmed har förmodligen sociala och stilistiska skillnader ofta varit mer betydande än vad som framgår av bevarade historiska dokument. Trudgill (2020) diskuterar främst sociolingvistiska faktorer som språkkontakt, social stabilitet och olika språkgemenskapers sociala struktur. Det finns till exempel stora sociala skillnader mellan traditionell bygemenskap och det moderna informationssamhället som måste ge avtryck i språk och språkförändring.

Man kan notera att Gregersens kritik (2010) möjligen kan vara relevant när det gäller Labovs studie (1975) som diskuterades ovan. Clark (2003) har visat att under 1600-talet var mer än hälften av engelska män läs- och skrivkunniga. Med tanke på att ord som till exempel *meat* konsekvent tycks ha stavats med <ea> sedan slutet av 1500-talet (OED: *meat*) så är det därför inte osannolikt att stavningen har tydliggjort skillnaderna mellan former som <meet>, <meat> och <mate> och på så sätt underlättat framväxten av det moderna systemet.

Med utgångspunkt i den kritik av PLU inom geologi som framförts av Gould (1965) identifierar Walkden (2019) fyra språkvetenskapliga aspekter av PLU, och menar att PLU kan betraktas som två empiriska och två metodologiska antaganden.³ De empiriska antagandena kan i princip falsifieras av språkhistoriska undersökningar (och PLU av typ B diskuteras vidare nedan), medan de metodologiska snarare fungerar som axiom.

- empirisk PLU:
 - A. konstant förändringstakt: språkförändringar sker i en viss takt
 - B. konstant språkstruktur: människans språk har alltid varit av samma karaktär
- metodologisk PLU:
 - C. konstanta fysiologiska tillstånd/lagar: forntida och moderna människor har samma fysiska förutsättningar för att producera språk
 - D. konstanta förändringsprocesser: de processer som påverkar språk idag var också aktiva tidigare.

Tillämpningar av PLU av typ A har till exempel varit Swadesh-listor och glottokronologi, som båda nu är relativt sällsynta och knappt används (Walkden 2019:3). I stället antar många språkhistoriker att det finns stabila och instabila perioder i ett språks historia – plötsliga socio-kulturella förändringar kan få direkta konsekvenser för språket. Den engelska termen är *punctuated equilibrium*, och till exempel Dixon (1997) och Lightfoot (1999) utgår från ett sådant perspektiv på språkförändring.⁴ Delsing (2014) är ett bra exempel på en svensk studie som antar att snabba samhällsförändringar som till exempel digerdöden kan få direkta språkliga följdverkningar. På samma sätt påverkades

³ En utförlig diskussion på samma tema finns i Joseph & Janda (2003:23ff).

⁴ Bower (2006) ger en kort överblick av *punctuated equilibrium* och språkförändring, och också Joseph & Janda (2003:50ff) diskuterar detta koncept.

engelska av denna epidemi; Nevalainen m.fl. (2020) knyter hastiga språkförändringar i engelska under perioden 1350–1420 till just digerdöden.⁵

PLU av typ C och D har också ifrågasatts under senare tid. Ovan sammanfattades Gregersens (2010) och Trudgills (2020) kritik av PLU av typ D, och det finns indikationer på att inte heller PLU av typ C är hållbar. Blasi m.fl. (2019) visar att övergången från jägar/samlar-kulturer till jordbrukskulturer har påverkat människans bettstruktur, och därmed har det blivit enklare att uttala labiodentaler som /f/ och /v/. Sådana språkljud tycks ha varit ovanligare innan jordbruket infördes, och de är fortfarande mycket lågfrekventa i till exempel australiska språk. Detta indikerar att det finns ett tydligt samband mellan människans fysiologiska förutsättningar, som alltså inte har varit konstanta, och vilka fonem som förekommer i ett språk.

Således tycks enbart antagandet att människans språkstruktur är konstant (PLU av typ B) vara gångbart inom den nutida språkvetenskapen, vilket bland annat understryks av Croft (2003):

[...] the rules that govern language structure today are the same that governed languages structure yesterday and will be the same that will govern language structure tomorrow.
Croft (2003:49)

Också Gregersen (2010:66) framhåller att medan PLU har stora brister när det gäller språkets ljudsida, så kan förmodligen studier av språkets struktur, alltså morfologi och syntax, dra nytta av denna princip eftersom ordföljd till skillnad från uttal inte uppvisar en så påtaglig variation mellan olika sociala grupper och olika stilistiska nivåer.

I resten av denna artikel diskuterar jag särskilt Gregersens antagande att PLU av typ B kan vara ett fungerande verktyg för historisk morfologi- och syntaxforskning, med fokus på svenska språkförhållanden.

4. Vad innebär antagandet om konstant språkstruktur?

Citatet från Croft (2003:49) ovan innebär att det mänskliga språkets struktur har varit densamma alltsedan det mänskliga språket uppstod för mycket länge sedan. Exakt hur detta ska tolkas beror givetvis på analysen av människans språkstruktur. Roberts (2007:174) hävdar till exempel att det som är konstant är den universella grammatikens principer, i enlighet med Chomskyansk tradition, medan andra forskare har andra utgångspunkter. Någon generellt accepterad mer precis definition av PLU av typ B verkar inte finnas. Lass (1997:28) formulerar till exempel en *General Uniformity Principle*: ”No linguistic state of affairs

⁵ Mæhlum (2016) problematiserar dock hypotesen att det finns ett samband mellan digerdöden och omfattande språkförändringar.

(structure, inventory, process, etc.) can have been the case only in the past” men fokuserar främst på fonologi och morfologi utan att anknyta till någon specifik språkvetenskaplig teori, och hans diskussion rör huvudsakligen hur forntida, icke-skrivna språk kan rekonstrueras.

För studier av svensk språkhistoria är det emellertid rimligt att utgå från fornsvenska, den period som våra äldsta längre texter kommer ifrån, och frågan som aktualiseras är: Kan vi med utgångspunkt från studier av nutida svensk språkstruktur belysa några fornsvenska grammatiska problem? Ett svar, om än ett ganska trivialt sådant, har sin grund i det faktum att de bevarade texterna bara ger en ytterst begränsad bild av fornsvenska. Moderna studier kan dock komplettera denna bild, både när det gäller fornsvenskans grammatiska struktur och eventuellt också vilka förändringsprocesser som kan ha varit möjliga. Men det är svårare att utgå från moderna förhållanden när det gäller fornsvenska grammatiska drag som inte längre förekommer. I de följande två underavsnitten diskuterar jag dessa omständigheter vidare.

4. 1. Grammatiska luckor i fornsvenska

Medeltidens vardagliga talspråk var förmodligen lika rikt och dynamiskt som dagens svenska, och en del talspråkliga drag kan möjligen spåras i bland annat de medeltida tänkeböckerna (Holmlund 2024), men sådana inslag saknas sannolikt helt i det bevarade äldre fornsvenska textmaterialet. Till exempel saknas därför ett sådant för talspråket utmärkande drag som diskurspartiklar i språkhistoriska framställningar och historiska ordböcker. Eventuella exempel i Söderwall (1884–1918) lär ha kategoriserats som adverb, men bland de 132 ord som får den beteckningen i ordboken är det nog bara *ju* som kan ha använts i en sådan funktion (1).

1. thetta är iw vnderlik läte. (Konung Alexander, omkring 1380)

Bristen på kunskap om fornsvenska diskurspartiklar gör också att vi inte kan avgöra om grammatiska förändringar som ledde till nya sådana förekom i den tidens språk. I den moderna svenskan har till exempel *typ* genomgått en sådan process under 1900-talet (Skärlund 2010, Rosenkvist & Skärlund 2011). Förändringen illustreras schematiskt i (2).

2. substantiv > preposition > adverb > satsadverb > diskurspartikel

Med hjälp av stora digitala korpusar kan utvecklingen av *typ* spåras i detalj, och således kan dateringen av de första beläggen på respektive utvecklingssteg göras tämligen exakt – till exempel tycks diskurspartikeln *typ* (som *Jag gillar inte gröt, typ*) uppstå först under 1990-talet.

En annan förändringsprocess som kan beläggas i nusvenska är uppkomsten av nya satsadverb. Hellberg (2008; se också Malmgren 2002) hävdar att antalet adverb i svenska minskar, men från 1800-talets början har åtminstone *bestämt*, *avgjort* och *fortsatt* utvecklats från particip till satsadverb (Arro Förberger 2021, Larsson 2021, Rosenkvist 2024), och till samma grupp kan man säkert föra *oavsett*, som sannolikt har uppstått senare.

3. Allt var förunderligt – här var luften så lätt att andas, här var bestämt himmelen (ÄSR 1916).
4. Men för kvinnans rösträtt svärmar han avgjort inte. (ÄSR 1909)
5. Hernu är fortsatt borgmästare i Villeurbanne, som är högborgerliga Lyons arbetarstad. (DN 1987)
6. –Vi kan dra runt det här ett tag till, men oavsett kommer vi inte att bo kvar här. (SVT Nyheter 2015)

En viktig faktor för utvecklingen av dessa adverb är säkerligen omständigheten att preteritum particip i singular neutrum slutar på *-t*, i likhet med adverbiellt använda adjektiv (SAG 2:191ff). Sådana adjektiv är mycket frekventa i nusvenska, och Söderwall (1884–1918) förtecknar också flera fornsvenska ord av samma typ (under beteckningen *adverb*). Några exempel ges i (7).

7. fulsant, fulsnart, fullitit, frälst, högt, dyrt, got, färst, frit, gent, liust

I fornsvenska förekom också att preteritum particip användes i attributiv funktion, ibland i neutrum med *t*-suffix. I Söderwall (1884–1918) utgör particip dock inte en egen ordklass, utan exempel på particip får sökas under respektive verb. Sådana particip som i fornspråket inte har kunnat beläggas som verb får emellertid beteckningen ”p. adj.” och bland dessa finns det två exempel på participiellt attribut i neutrum (8, 9).

8. alt hög ffärdoght oc för bulgith nidhertrystande (Söderwall 1884–1918, I:275; *forbulghin*)
9. vidh thet förregifuit breff (Söderwall 1884–1918, I:279: *foregivin*)

De förmodligen tillräckliga morfosyntaktiska villkoren för att preteritum particip ska utvecklas till adverb, vilket har skett med bland annat *avgjort*, *bestämt* och *fortsatt*, förelåg alltså redan i fornsvenska. Andra omständigheter, som till exempel att fornsvenska attribut ofta var efterställda, kan ha gjort utvecklingen mindre sannolik.

De tillgängliga fornsvenska texterna ger oss alltså bara en ofullständig bild av den tidens språk, men med utgångspunkt i dagens vardagliga språk kan vi anta att bland annat diskurspartiklar och satsadverb användes, och att nya sådana kan ha tillkommit.

4. 2. Grammatiska luckor i nusvenska

Under de senaste decennierna har många grammatiska drag i fornsvenska uppmärksammats, i synnerhet inom den formellt orienterade grammatikforskningen (se Håkansson m.fl. 2019). Sådana studier fokuserar i många fall på fornsvenska språkdrag som inte länge förekommer i dagens språk. Några exempel är subjektslösa satser av olika typ (Falk 1993, Håkansson 2008), förlusten av OV-ordföljd (Delsing 1999, Magnusson Petzell 2011, 2012, Sangfelt 2019) och förlusten av kasus (Skrzypek 2005, Delsing 2014). I den moderna svenskan är det dock inte längre möjligt att utelämna subjekt, varken expletiva (Falk 1933) eller referentiella (Håkansson 2008), och likaså saknas bisatser med OV-ordföljd och flera av den fornsvenska nominalfrasens utmärkande drag. Det finns alltså ett stort antal frågor som gäller fornsvensk grammatik som vi antagligen inte kan lösa med hjälp av ledtrådar från dagens svenska – vi kan ju inte säga något om villkoren för utelämnning av referentiella subjekt genom att studera ett språk som inte tillåter sådan utelämnning. Således kan PLU av typ B inte användas för undersökningar av grammatiska fenomen som inte förekommer i det nutida språkbruket; samtidigt är det just sådana språkdrag som kan vara intressantast för en språkhistoriker.⁶

Om ett grammatiskt problem å andra sidan kan beläggas både i forntid och i nutid är det rimligast att utgå från studier av moderna texter och/eller språkbrukare, eftersom historiska texter är begränsade både när det gäller kvantitet och kvalitet på data.

En möjlig tillämpning av PLU av typ B kan emellertid vara att identifiera saknade utvecklingssteg i en grammatisk förändringskedja. Bylin (2013:81 ff) diskuterar till exempel hur verbet *bruka* har förändrats från huvudverb till hjälpverb. I den nutida svenskan används *bruka* ibland som ett transitivt huvudverb (10), men vanligen är det ett hjälpverb (11).

10. Bonden brukar sin åker.

11. Bonden brukar odla potatis.

Man kan alltså ledas till att tro att *bruka* har utvecklat en hjälpverbsfunktion direkt från det transitiva huvud verbet. Men andra verb som i likhet med *bruka* används både som huvud- och hjälpverb har typiskt sett flera grammatiska användningsområden som ligger närmare varandra. Verbet *sluta* (Bylin 2013:159) uppvisar till exempel flera grammatiska möjligheter (12–16).

12. Vi måste sluta ögonen.

13. Hon har slutat skolan.

⁶ Falk (2011) ger en översikt av olika fornsvenska konstruktioner som har aktualiserats i syntaxforskningen sedan 1990-talet. Under rubrikerna *Osynliga skillnader* och *Svårsynlig systematik* tar hon upp ytterligare fall som kan komplicera tillämpningen av PLU av typ B.

14. Hon har slutat sin redogörelse.
15. Hon har slutat att cykla till skolan.
16. Hon har slutat cykla till skolan.

Verbet *sluta* har alltså i nusvenska flera grammatiska funktioner, från transitivt huvudverb (12) till hjälpverb (16), som speglar en historisk utveckling i flera steg. Bylin (2013) kallar detta verbets skiktningshistoria, motsvarande den engelska termen *layering* (Hopper & Traugott 2003:124ff). Det faktum att *sluta* (och andra verb) har en så pass nyanserad skiktningshistoria i dagens svenska kan indikera att också *bruka* har haft flera mellanliggande utvecklingssteg. Bylin (2013:97) visar att detta också är fallet, men min poäng här är att man med grund i dagens situation, givetvis i kombination med tillräckliga kunskaper om språkförändring, möjligen kan identifiera grammatiska led eller konstruktioner som tycks uppvisa en startpunkt och en slutpunkt i en språkförändringsprocess, men inte de gradvisa steg som man kan förvänta sig. Ett sådant förhållande kan alltså inbjuda till språkhistoriska studier.

5. Avslutande diskussion

Principen om lingvistisk uniformism (PLU) har varit en bärande tanke inom en del av den språkhistoriska forskningen sedan slutet av 1800-talet, och är så fortfarande. Labov (1994) gav till exempel rubriken *The use of the present to explain the past* till det första kapitlet i den första volymen i sin stora trilogi *Principles of linguistic change*, som en tydlig referens till Labov (1975), och i trilogins avslutande del (Labov 2010) återkommer han till PLU på verkets allra sista sida:

Are the processes, events and causes reviewed in these three volumes the same as those that operated to produce the historical record, and are these the same as those that were operating in the earliest periods of the evolution of language? To the first question we have answered throughout with a tentative “yes”; to the second, the answer is more clearly “no.”

(Labov 2010:375)

Labovs ljudhistoriska undersökningar leder honom alltså till att hålla fast – tentativt – vid tesen från Labov (1975), åtminstone när det gäller den historiska perioden. Kritik mot PLU diskuterades i avsnitt 3 ovan, i synnerhet kritik riktad mot att använda PLU som metod för ljudförändringar.

Inom nordisk lingvistik tycks PLU inte ha fått något större genomslag, men Gregersen (2010) föreslår att PLU som metod kan vara bättre lämpad för morfosyntaktiska undersökningar än för fonetiska/fonologiska. I avsnitt 4 diskuterade jag om PLU av typ B, som alltså innebär ett antagande om en konstant språkstruktur, möjligen kan vara till hjälp för studier av svensk språkhistoria. Ett potentiellt användningsområde kan vara att täppa till luckor i

vår kunskap om både fornsvenska och nusvenska. När det gäller fornsvenska är våra källor relativt magra, men vi kan anta att typiskt talspråkliga drag, som diskurspartiklar, förekom också då, och att vissa typer av språkförändring som har belagts i modern tid var möjliga. I den nutida svenskan rör det sig snarare om saknade steg i språkförändringsprocesser som man eventuellt kan sluta sig till genom analyser av det moderna språkbruket.

Sammanfattningsvis kan PLU av typ B kanske vara till viss hjälp för en grammatiskt inriktad språkhistoriker, men nyttan av detta antagande tycks vara högst begränsad, och dess validitet skulle ökas av en precis definition. Liksom alla språkvetenskapliga rekonstruktioner aktualiseras också frågan om reliabilitet, om man uttalar sig om fornspråkliga grammatiska fenomen utan förankring i noggranna historiska undersökningar.

Litteratur

Arro Förberger, Torbjörn. 2021. Grammatikaliseringen av *bestämt*. Opubl. C-uppsats. Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Bowern, Claire. 2006. Punctuated equilibrium and language change
I: Keith Brown (red.), *Encyclopedia of language and linguistics*. Amsterdam: Elsevier. Sid. 286–289.

Brugmann, Karl. 1897. *The Nature and Origin of the Noun Genders in Indo-European Languages*. Cambridge, USA: John Wilson & Son.

Christy, Craig. 1983. *Uniformitarianism in linguistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Clark, Gregory. 2003. The great escape: The industrial revolution in theory and history. Opubl. manus. <https://scispace.com/papers/the-great-escape-the-industrial-revolution-in-theory-and-in-i3bylf2nz9>

Croft, William. 2003. *Typology and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press.

Darwin, Charles. 1859. *On the origin of species*. London: John Murray.

Delsing, Lars-Olof. 1999. Från OV-ordföljd till VO-ordföljd. En språkförändring med förhinder. *Arkiv för nordisk filologi* 114:151–232.

Delsing, Lars-Olof. 2014. Den stora katastrofen med för- och efterskalv: om kasussammanfallet i fornsvenska. I: *Studier i svensk språkhistoria* 12. Red.

Maria Bylin, Cecilia Falk & Tomas Riad. Stockholm: Institutionen för svenska och flerspråkighet vid Stockholms universitet. Sid. 27–46.

Dixon, R. M. W. 1997. *The rise and fall of languages*. Cambridge: Cambridge University Press.

Falk, Cecilia. 1993. *Non-referential subjects in the history of Swedish*. Akademisk avhandling. Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet.

Falk, Cecilia. 2011. Att skriva svensk syntaxhistoria. *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* MMXI. Stockholm. Sid. 173–186.

Gregersen, Frans. 2010. Sociolingvistik og sproghistorie: Om uniformitetshypotesen. I: *Studier i svenska språkets historia* 11. Red. Maj Reinhammar. Uppsala: Gustaf Adolfs Akademien. Sid. 49–68.

Gould, Stephen Jay. 1965. Is Uniformitarianism necessary? *American Journal of Science* 263:223–228.

Harris, Alice C. & Lyle Campbell. 1995. *Historical Syntax in Cross-Linguistic Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hellberg, Staffan. 2008. De svenska adverbena – en krympande ordklass. I: *Nog ordat?: Festskrift till Sven-Göran Malmgren den 25 april 2008*. Red. Jóhannesson, Kristinn, Hans Landqvist, Aina Lundqvist, Lena Rogström, Emma Sköldberg & Barbro Wallgren Hemlin. Sid. 148–156. Göteborg: Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning.

Holmlund, Jessica. 2024. Fornsvensk OV-ledföljd i tal och skrift. En synkron studie av bruket av OV-ledföljd i yngre fornsvensk dialog och relation. Uppsala universitet: opubl. MA-uppsats.

Hopper, Paul & Elizabeth Traugott. 2003. *Grammaticalisation*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hovdhaugen, Even, Fred Karlsson, Carol Henriksen & Bengt Sigurd. 2000. *The History of Linguistics in the Nordic Countries*. Helsinki.

Håkansson, David, Erik Magnusson Petzell & Elisabet Engdahl. 2019. Introduction. *Nordic Journal of Linguistics* 42:2:135–138.

Håkansson, David. 2008. *Syntaktisk variation och förändring. En studie av subjektslösa satser i fornsvenska*. Akademisk avhandling. Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet.

Joseph, Brian D. & Richard D. Janda (red.). 2003. *The Handbook of Historical Linguistics*. Blackwell Publishing.

Labov, William. 1975. On the use of the present to explain the past. I: *Proceedings of the 11th International Congress of Linguists*. Red. Luigi Heilmann. Bologna: Il Mulino. Sid. 825–851.

Labov, William. 1994. *Principles of linguistic change: Internal factors*. Oxford: Blackwell.

Labov, William. 2010. *Principles of Linguistic Change: Cognitive and Cultural Factors*. Wiley-Blackwell.

Larsson, Emma. 2021. *Avgjort* som adverb. En diakron studie i grammatikaliseringen av *avgjort* som adverb. Opubl. C-uppsats. Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Lass, Roger. 1997. *Historical linguistics and language change*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lightfoot, David W. 1999. *The development of language: Acquisition, change, and evolution*. Oxford: Blackwell.

Lyell, Charles. 1830–1833. *Principles of geology* I–III. London: John Murray.

Malmgren, Sven-Göran. 2002. Faktiskt, förstås och många andra. Om förändringar i det svenska formordssystemet under 1800- och 1900-talet. *Språk och stil* 12:99–146.

Nevalainen, T., Säily, T., Vartiainen, T., Liimatta, A. & Lijffijt, J.. 2020. History of English as punctuated equilibria? A meta-analysis of the rate of linguistic change in Middle English. *Journal of Historical Sociolinguistics* 6 (2).

Petzell, Erik Magnusson. 2011. OV-ordföljd i svenskans historia. *Arkiv för nordisk filologi* 126:93–140.

Roberts, Ian G. 2007. *Diachronic syntax*. Oxford: Oxford University Press.

Rosenkvist, Henrik & Sanna Skärlund. 2011. Grammatikalisering i nutid – utvecklingen av *typ* fram till 2009. *Språk & stil* 21:5–25.

SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson. 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Norstedts.

Sangfelt, Adrian. 2019. *Syntaktiska strukturer i tiden - OV- och bisatsledföljd i svenskans historia*. Akademisk avhandling. Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Skrzypek, Dominika, 2005. *The Decline of the Nominal Inflection in Old Swedish. The Loss of Dative Case*. Institutionen för nordiska språk. Lunds universitet.

Skärlund, Sanna, 2010. Grammatikalisering, *typ*? – om den förändrade användningen av ordet *typ* 1965–2009 som en grammatikaliseringsprocess. Opubl. C-uppsats. Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet.

Söderwall, Knut F. 1884–1918. *Ordbok Öfver svenska medeltids-språket*. Vol I-III. Lund.

Trudgill, Peter. 2020. Sociolinguistic typology and the uniformitarian hypothesis. I: *Language Dispersal, Diversification, and Contact*. Red. Mily Creves & Pieter Muysken. Oxford: Oxford University Press. Sid. 44–57.

Walkden, George. 2019. The many faces of uniformitarianism in linguistics. *Glossa* 4(1) 52:1–17.

Whewell, William. 1832. Recension av Charles Lyell *Principles of geology* II. *Quarterly Review* 47:103–132.

Elektroniska källor

Språkbanken, Korp. <https://spraakbanken.gu.se/>